daaluse diktaatori koha ja tegid temast tema enda sõnade järgi Eesti Vabariigi elukutselise kukutaja. K.-a sulest on ilmunud suur hulk kommunistlikke üleskutseid, lendlehti ja brošüüre. Viimastest on mainimisväärt 226 lk.-line ülevaade Eesti oludest vabadussõja ajal »Iseseisvuse ikke all« (Peterburis, 1920) mis kirjutatud K.-le omase sapilise pilke ja irooniaga. 1. V 1922. a. Tallinnas korraldatud manifestatsiooni puhul politsei kätte langenud kommunist Linkhorsti näpunäidete järgi vangistati K. ööl vastu 3. V 1922. a. Tallinnas oma konspiratiivkorteris ja mõisteti sõjavälja-kohtu poolt riigivastase tegevuse pärast surma, mis otsus ööl vastu 4. V 1922 täide saadeti. Protestiks ristisid Nõukogude-Vene võimud Jamburi linna Kingissepaks ümber.

Sõjaministeeriumist saadud andmed; Vaba Maa 1922, nr. 101 j.; Pvl. 1922, nr. 101 j.; Klassivõitlus 1922, nr. 1–3; H. P(öögelmann), V. K. (1923); Ed. Laaman, Eesti lahkumine Vene riigist (1920). *P. T.*

KIRBY, William Forsell, Inglise entomoloog ja folklorist, Briti Muuseumi loodusteadusliku osakonna assistent, sünd. 14. I 1844 ukj., surn. 1912. Peale entomoloogiliste tööde (iseäranis liblikate alalt) on ta avaldanud Kalevala ingliskeelse tõlke (tehtud otsekohe originaali järele, 1907) ja veel enne seda kaheköitelise raamatu: *The Hero of Esthonia and other studies in the romantic literature of that country, compiled from Esthonian and German sources* (London, 1895). See teos on praeguni ainuke raamat, mille järele need inglise lugejad, kes eesti ega saksa keelt ei oska, eesti rahvajuttudega ja Kreutzwald'i »Kalevipojaga« võivad tutvuda. K. oli küll eesti keelega enam-vähem tuttav, tarvitas aga ainult niisuguseid eestikeelseid allikaid, mis olid saksakeelse paralleeltekstiga varustatud või üldse saksa keelde tõlgitud; seepärast ei paku tema raamat väljamaalasele, kes saksa keelest aru saab, midagi uut. Teose sisu on järgmine: lühike sissejuhatus; Kreutzwaldi eepose proosaline parafraas (143 lk.); Eesti muinasjutte ja muinaslugusid (93 jutustust, suuremalt osalt ainult lühidalt resümeeritud, ilma erandita Kreutzwald'i ja H. Jannseni kogudest); kaks pala Kreutzwald'i »Kalevipojast«, »Kolme metsa« laul (Neus'i kogust) ja »Ussilaul« (Kreutzwald'i ja Neus'i raamatust »Myth. u. mag. Lieder«) meetrilistes tõlgetes. K. raamat oli oma aja kohta väga hea, ei ole aga muidugi parem kui tema allikad ja kubiseb selletõttu kirjanduslikult ümbertehtud ja lihtsalt võltsitud tekstidest.

Valvoja, 1909, lk. 293—301; Tietosanakirja IV (E. N. Setälä), XI. *W. A.*

KIRSCHBAUM, vt. **LEPP.**

KIRSEL, Mats, kirjanik, sünd. 27. I 1841 Paistu klk.-s Loodi Laanel rentniku pojana ja lõpetas kohaliku klk.-kooli; oli esiti 1860. aa. alul paar a. samas koolis, siis üle paarikümne a. Viljandi maakoguduse klk.-kooli õpetajaks. K. oli Viljandi lauluseltsi »Koidu« asutajaid ja esimene esimees, ühtlasi ka ajalehe »Sakala« kaastööline. Oma politiliste vaadete pärast kannatas K. saksa ringkondade tagakiusu all ja kõrvaldatigi samal põhjusel a. 1889 õpetaja ametist. Ta suri 5. III 1907 Jämejalas nõdrameelsena. — K.-i toodang koostub tõlkeist. Nimetatavamad on »Kannatlikko Hirlanda luggu« (Tartus, 1862), »Maggusad Pähkleterrakessed...« (1864), »Weodor ja Olga...« (1872), ajaloolise sisuga »Willem Tell« (1876), »Gustaw Waasa...« (1884). K. toob ka eesti kirjandusse uue jututüübi, mis käsitleb orjaelu Ameerikas ja mujal. Niisuguseid on »Siimon« (1876), »Pimedusest valgusele« (1875) j. t. K.-i keel on ladus ja rahvalik, sellepärast oli tal ka suur lugejakond.

Hermann, E. kirj. ajal., 423 j.; Kampmann, E. van. ilukirj., 139—42. *E. O.*

KITZBERG (Kitsberg), August, kirjanik, sünd. 27. XII (10. XI. ?) 1855 Lätimaa piiril, Laatre v. Puldre Alatare kandikohal. Tema esiisad olid kolmes põlves olnud rätsepad, kuid isa hakkas aednikuks ja hiljemini põllumeheks. Ta oli oma ümbrusest haritum: oli üks kolmest Laatre valla meestest, kes oskas kirjutada, oskas ka saksa ja läti keelt ning luges rohkesti kirjandust. Ema suri varakult ja isa asus ühes K.-ga teise poja Jaani juurde, kes oli Penuja Niitsaadul koolmeistriks. See oli haridustarmastav ja ilumeelne inimene, kes ka ise kirjanduses katsetanud. Otsekohest kooliharidust ei saanudki K. rohkem kui mõned talved selle venna juures, täiendades seda vähest aga kogu elu jooksul lugemisega. Tema lapsepõlve olud olid kitsad ja kehvad, kuid ümb. ritsevad inimesed südamlikud ning head. Need muljed langesid sügavale poisikese hinge ja aitasid arendada seda optimistlikku ning tundelist iseloomu, mis väljendub tema pärastises loomingus. A. 1871 asus K.-i vend Jaan Pööglesse Maie koolikohale, kus hakkas pidama ka vallakirjutaja ametit. Viimane asjaolu määras ta tulevase kirjaniku kodanliku elukutse. Elades Jaanist venna juures ja aidates seda kirjutaja ametis, tutvus ta kantseleitööga ning astus a. 1873 Pornuses kihelkonnakohtu notari Jermakoffi abiliseks. Sellega algas K.-i kirjutaja tegevus, mis kestis 20 a. Ta töötas Pornuses, Mornas ja Abjas, sedamööda kust olid pärit vahelduvad kihelkonnakohtunikud ja kuidas kohtu asupaika vahetati. Pärast hakkas ta Karksi,